

Вінницьке обласне методичне об'єднання
бібліотек закладів вищої освіти

Наукова бібліотека імені Гордія Палія
ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Наукові аспекти в роботі бібліотек ЗВО

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

23 жовтня 2024 р., м. Вінниця

**Вінницьке обласне методичне об'єднання
бібліотек закладів вищої освіти**

**Наукова бібліотека імені Гордія Палія
Вінницького національного медичного університету
ім. М. І. Пирогова**

Наукові аспекти в роботі бібліотек ЗВО

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

23 жовтня 2024 р., м. Вінниця

Вінниця, 2024

УДК 021.6(477)

Н 34

Укладач Мельник М. І., заступниця директорки бібліотеки
Редактор Сухарєва Л. В., бібліотекар І категорії
Відповідальна за випуск Кравчук Н. М., директорка бібліотеки

Н-34 **Наукові аспекти в роботі бібліотек ЗВО** : матеріали
Всеукр. наук.-практ. конф., 23 жовт. 2024 р., Вінниця /
Вінниц. обл. метод. об-ня б-к ЗВО, Наук. б-ка
ВНМУ ім. М. І. Пирогова ; уклад. М. І. Мельник ; ред.
Л. В. Сухарєва ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. – Вінниця,
2024. – 52 с.

Збірник матеріалів містить доповіді фахівців бібліотек закладів вищої освіти м. Вінниці, оприлюднені на науково-практичній конференції «Наукові аспекти в роботі бібліотек ЗВО», яка відбулася 23 жовтня 2024 р.

Видання адресовано працівникам бібліотек різних типів і форм власності.

Матеріали відтворено зі збереженням змісту, стилю та орфографії оригіналів, наданих авторами. Автори опублікованих статей несуть повну відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел та посилання на них.

УДК 021.6(477)

ЗМІСТ

Кравчук Н. М. Вступне слово	4
Білоус В. С. Впровадження ідей і практик відкритої науки і відкритої освіти – вектор діяльності університетських бібліотек	7
Питуляк Т. Є. Бібліотека і університет: синергія для розвитку науки і освіти	17
Коваленко В. А. Інформаційна підтримка науково-дослідної роботи університету.....	30
Чорна Т. В. Науковий вектор розвитку бібліотек ЗВО: виклики та можливості	36
Мельник М. І. Інформаційна складова дослідницької роботи бібліотеки.....	43

Динамічні зміни в інформаційному просторі, розширення спектру доступних електронних ресурсів спонукають змінюватися, здобувати нові компетенції та знання. Розширення палітри інформаційних інструментів веде до розширення бібліотечних послуг, тож бібліотекарі стають посередниками між інформаційними ресурсами і користувачем. Потужна консультаційна робота, доступ до власних та зовнішніх інформаційних ресурсів допомагають науковцям університету отримувати актуальну інформацію, проводити якісні дослідження та підтримувати власні авторські профілі в актуальному стані. Робота бібліотеки в напрямі інформаційно-аналітичної підтримки сприяє покращенню якості наукової роботи та інтеграції університету до світового наукового товариства.

УДК 027.7:001:378.4]-043.86(477.44-21)

Тетяна ЧОРНА

провідна бібліографиня бібліотеки

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

НАУКОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК ЗВО: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Анотація: *В статті висвітлено роботу бібліотеки з інституційним репозиторієм, пошуковими системами, міжнародними наукометричними базами, системою онлайн-реєстрації НДР та створення бібліографічних покажчиків.*

Ключові слова: *бібліотека закладу вищої освіти, наукометричні бази, інформаційні ресурси, інституційний репозитарій, НДР, бібліографічні покажчики.*

Scientific Vector of Development of the Higher Educational Institutions Libraries: Challenges and Opportunities

Abstract: *The article highlights the library work with the institutional repository, search systems, international scientometric databases, the online registration system for scientific research papers and the creation of bibliographic indexes.*

Keywords: *library of higher education institution, scientometric databases, information resources, institutional repository, scientific research papers, bibliographic indexes.*

Сучасна бібліотека закладу вищої освіти – це потужний інструмент наукових досліджень, центр інформаційних технологій та інновацій, що трансформує та розвиває свою діяльність в якості наукового та інтелектуального центру навчального закладу.

Бібліотека Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ, у співпраці з науковим відділом, відіграє ключову роль у підтримці наукової діяльності та пропонує широкий спектр послуг для допомоги та підтримки науково-педагогічних працівників.

Незалежно від складної ситуації, що склалася в нашій країні, бібліотека стабільно надає доступ до різноманітних інформаційних ресурсів – книг, журналів, електронних баз даних, наукових статей, методичних матеріалів, кваліфікаційних робіт тощо та допомагає науковцям у пошуку необхідної інформації, оформленні бібліографічних списків до наукових робіт відповідно національних стандартів, підготовці публікацій, виконує індексування наукових праць згідно системи класифікації УДК. У бібліотеці створено та постійно поповнюється власний інформаційно-пошуковий тезаурус, який адаптовано до освітніх програм та тематики наукових досліджень інституту.

Одним із напрямків наукової роботи бібліотеки інституту є наповнення та редагування інституційного Репозиторію – електронного архіву для публікації, зберігання, систематизації, накопичення академічних текстів та результатів наукових досліджень авторів, що є науково-педагогічними працівниками закладу освіти. Інституційний Репозиторій формується та функціонує відповідно до Законів України «Про авторське та суміжні права», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист інформації в автоматизованих системах», Положення про академічну доброчесність науково-педагогічних та здобувачів вищої освіти Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ та інших нормативних документів, що регулюють питання авторського та інформаційного права.

Вся робота з Репозиторієм тісно пов'язана з використанням інформаційної системи SEL, яка забезпечує доступ і розповсюдження електронних документів. Бібліотека накопичує наукові роботи викладачів, забезпечуючи їхню збереженість та доступність, створює детальні метадані для кожного документа, що полегшує пошук та використання інформації, проводить консультації для науковців щодо розміщення своїх робіт у сховищі та з технічних питань, активно популяризує інституційний Репозиторій серед наукової спільноти, заохочуючи авторів до розміщення своїх робіт, так як він тісно пов'язаний з Google Scholar. Оскільки ця пошукова система індексує вміст Репозиторію, наукові роботи, розміщені в ньому, стають доступними для широкого кола користувачів. Це дозволяє збільшити кількість посилань на роботи: чим більше людей знаходить і цитує праці науковців, тим вищий авторитет інституту в науковому співтоваристві. Репозиторій надає відкритий доступ до наукової інформації, що сприяє її поширенню, використанню та сприяє збільшенню кількості цитувань. Сьогодні у відкритому електронному архіві ВТЕІ налічується 3610 публікацій науковців та здобувачів вищої освіти.

Наукова діяльність бібліотеки у контексті Google Scholar є потужним інструментом для науковців, який значно спрощує

пошук і доступ до наукової інформації. Адміністратор баз даних бібліотеки проводить постійний моніторинг профілю ВТЕІ ДТЕУ в пошуковій системі Google Scholar, поповнюючи її новими роботами науковців, надає консультації, допомагаючи користувачам ефективно використовувати можливості системи для пошуку наукової літератури та аналізу цитування, що є важливим показником їхньої наукової активності.

Кожен науковець має власний профіль в Google Scholar для упорядкування своїх статей, що дозволяє авторам відстежувати бібліографічні посилання на свої статті, переглядати, хто цитує публікації, бачити графік індексів бібліографічних посилань за роками та отримувати наукометричні показники, наприклад h-індекс.

Скориставшись можливістю отримати безкоштовний доступ до академічного та професійного рецензованого контенту, бібліотека ВТЕІ ДТЕУ пройшла реєстрацію та приєдналася до Research4Life. Програма дозволяє закладу вищої освіти отримати доступ до тисяч електронних книг, журналів та інших ресурсів з різних галузей знань, що допомагають викладачам та здобувачам вищої освіти використовувати найновіші наукові дані у своїй навчальній та науковій діяльності, проводити якісні дослідження та готувати висококваліфікованих фахівців.

Адміністратор баз даних бібліотеки ВТЕІ ДТЕУ допомагає науково-педагогічним працівникам в реєстрації на платформах, забезпечує належне функціонування наукових профілів у міжнародних наукометричних базах даних Scopus, Web of Science Researcher ID, надає навчально-консультаційну підтримку з питань актуалізації даних та внесення змін у профілі вчених, здійснює моніторинг переліку статей науковців ВТЕІ ДТЕУ, за потреби надає інформацію про показники SJR та SNIP журналів, що індексуються базою Scopus та показник JIF журналів, що індексуються базою Web of Science, показник впливовості науковця h-index та квартиль журналу у вищезазначених базах даних.

Web of Science – це одна з найавторитетніших наукометричних баз даних, яка індексує широкий спектр

наукових публікацій, тому бібліотека dbaє про те, щоб зробити наукові дослідження, проведені в стінах закладу вищої освіти, видимими в цій базі даних, забезпечує своїм науковцям доступ до Web of Science, що дозволяє їм ознайомитися з вимогами до публікацій, відстежувати свої показники цитування та знаходити релевантні дослідження, адже індексація публікацій у базі позитивно впливає на рейтинг інституту.

Бібліотека установи забезпечує повний доступ до наукометричної реферативної бази даних наукових цитувань Scopus, як інструменту для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Для авторів, які опублікували не менше ніж дві статті, у Scopus автоматично створені підтвержені профілі авторів, що містять варіанти імені автора, перелік місць його роботи, кількість публікацій, роки публікаційної активності, галузі досліджень, посилання на основних співавторів, загальна кількість цитувань, h-індекс. Адміністратор баз даних бере участь в управлінні профілями науково-педагогічних працівників, за потреби зв'язується зі службою підтримки для виправлення невідповідностей. Якщо алгоритм при зіставленні метаданих створює дублікат профілю науковця – адміністратор баз даних бібліотеки подає запит на об'єднання таких записів.

Усі науково-педагогічні працівники, хто є частиною науково-публікаційного процесу, мають бути ідентифіковані, пов'язані зі своїми дослідженнями, не дивлячись на дисципліни, тому науковці пройшли реєстрацію в ORCID та стали частиною глобальної цифрової інфраструктури, яка дає можливість їм обмінюватися необхідною інформацією. Цей ідентифікаційний номер допомагає викладачам використовувати його під час участі у дослідницько-інноваційній діяльності. Адміністратор баз даних бібліотеки перевіряє правильність оформлення профілів науковців на сайті VTEI ДТЕУ, відповідність зазначених ID-ідентифікаторів у ORCID, надає консультації щодо правильності та повноти заповнення полів профілю, допомагає імпортувати та експортувати наукометричну інформацію з інших профілів, наприклад Web of Science Researcher ID, Google Scholar.

Бібліотека ВТЕІ ДТЕУ займається онлайн-реєстрацією науково-дослідних робіт (НДР) в Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ). Створено особистий кабінет ВТЕІ ДТЕУ в системі онлайн-реєстрації НДР, вхід в систему здійснюється за допомогою логіну та пароллю.

Співробітник бібліотеки, який відповідає за подання реєстраційних та облікових документів НДР, у встановлені терміни заповнює відповідні картки і надсилає в УкрІНТЕІ. При заповненні реєстраційної картки (РК) програма онлайн-реєстрації РК НДР не дозволить перейти до наступного кроку поки не внесена інформація до обов'язкових полів. Кожен крок, починаючи з першого, при натисненні кнопки «Зберегти» записує інформацію, яка вводилася раніше, навіть якщо РК в цілому не заповнена. Користувач завжди має можливість повернутися до заповнення або редагування РК протягом будь-якого часу. Повністю заповнена і відправлена на реєстрацію РК втрачає функцію редагування на час її перевірки.

Після збереження інформації сформована РК проходить процедуру реєстрації в УкрІНТЕІ. Під час процедури реєстрації в УкрІНТЕІ відбувається перевірка інформації по всіх кроках і полях. У разі виявлення помилок РК із позначкою «Повернено» і зауваженнями по кожному полю стає доступною для редагування і виправлення.

У разі, якщо РК відповідає всім вимогам Порядку, їй надається Державний реєстраційний номер та QR-код УкрІНТЕІ, РК з'являється в Особистому кабінеті особи, відповідальної за підготовку реєстраційних документів, і додатково буде надіслана на вказану адресу електронної пошти особи, відповідальної за підготовку реєстраційних документів.

Коли закривається науково-дослідна робота, за аналогією до реєстраційної картки, відбувається заповнення облікової картки (ОК) НДР в програмі онлайн-реєстрації.

Бібліографічні покажчики в бібліотеках закладів вищої освіти – це не просто списки книг, це результат кропіткої наукової роботи, яка має значний вплив на розвиток освіти і науки, це систематизований перелік усіх наукових праць певної

особи. Для бібліотеки створення такого покажчика – це не звична рутинна робота, а справжня наукова діяльність, яка потребує глибоких знань, аналітичних навичок та відповідального ставлення. Створення покажчиків передбачає глибоке розуміння структури знань у певній галузі, їх класифікацію та систематизацію. У бібліотеці заснована серія іменних бібліографічних покажчиків «Нехай не згасне світ науки», де представлені матеріали про наукову та педагогічну діяльність викладачів інституту. За минулий рік до 55-річчя заснування ВТЕІ ДТЕУ інформаційно-бібліографічний відділ підготував три бібліографічних покажчики провідних науковців інституту: «Даценко Ганна Василівна», «Нікітішин Андрій Олександрович», «Хачатрян Валентина Валентинівна». Покажчики були надруковані у редакційно-видавничому відділі ВТЕІ, а також представлені на вебсторінці сайту в розділі «Видання бібліотеки». При складанні покажчиків проводиться аналіз великих масивів інформації, що вимагає від бібліотечних працівників певних навичок. Бібліографічні покажчики – це невід’ємна частина наукової діяльності бібліотек закладів вищої освіти. Вони сприяють розвитку науки, підвищують якість освітнього процесу і збагачують культурну спадщину. Створення бібліографічних покажчиків – це творча і відповідальна робота, яка вимагає освіченості в області бібліотечної справи.

Наукова діяльність бібліотеки ВТЕІ ДТЕУ визначається і як комплекс заходів, спрямованих на одержання нових фахових знань та пошук шляхів їх практичного застосування. Бібліотека співпрацює з науковими спільнотами, бере участь у наукових конференціях, де представляє власні дослідження та досвід своєї роботи.

Таким чином, бібліотека сучасного закладу вищої освіти трансформує та розвиває свою діяльність в якості наукового та інтелектуального центру. За допомогою інноваційних технологій та нових можливостей з’являються нові послуги та перспективи, що відповідають вимогам сучасного користувача у науковій та освітній сфері.